

THE ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL ORGANIZATION OF THE CLUJ COUNTY BETWEEN 1918 AND 1950

Romulus Călin Blanari, PhD Student, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: During 1918-1950, the administrative-territorial organization of the county of Cluj recorded significant changes as a result of legislative measures taken by the Romanian authorities in order to establish a coherent and homogenous administrative system throughout the country, but also because of the intervention of external political factors, which imposed upon Romania the obligation to comply with decisions contrary to its interests. Thus, the numerous administrative reforms affected the territorial limits, changed the number of administrative subdivisions, brought about changes in the structure of local government institutions and, for a time, canceled the legal personality of the county of Cluj. Regarding the foreign intervention, after the Vienna Dictate of August 30, 1940, the northern part of the county of Cluj became part of the Hungarian state, while the south, along with the county of Turda and with some communes taken from the county of Mureş formed the county of Cluj-Turda. After reintegrating the north-west of Transylvania among the borders of Romania, the county of Cluj returned to the administrative-territorial form of organization prior to the Vienna Dictate until the end of 1950, when it entered the composition of the region of Cluj.

Keywords: organization, administrative, territorial, county, Cluj.

În 1918, România și-a desăvârșit unitatea statală și națională prin unirea cu Vechiul Regat a provinciilor istorice Basarabia, Bucovina, Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș. Noua realitate politică a fost consacrată prin decretele regale emise de regele Ferdinand în lunile aprilie și decembrie 1918 și ratificate de Parlament la 31 decembrie 1919. Pe plan internațional, România Mare a fost recunoscută în cadrul Conferinței de Pace de la Paris desfășurată între 1919-1920, prin semnarea tratatelor de pace cu Germania, Austria, Ungaria, Bulgaria, Turcia, Anglia, Franța, Italia și Japonia.

Desprinse din Imperiile austro-ungar și țarist, provinciile istorice nou integrate între frontierele României, erau organizate după legile specifice statelor din care au făcut parte și care au rămas temporar în vigoare. Astfel, între 1918 și 1925 pe teritoriul țării au funcționat 4 regimuri administrative distincte, care au menținut anumite specificități locale și regionale: *Regimul administrativ al Vechiului Regat al României* reglementat prin *Legea pentru Consiliile Județene din 2 aprilie 1894*; *Regimul administrativ al Transilvaniei* reglementat prin *Decretul privind instituirea serviciilor publice în Transilvania nr. 3632 din 11 decembrie 1918*; *Regimul administrativ al Basarabiei* reglementat prin *Decretul privind instituirea conducerii serviciilor publice în Basarabia nr. 852 din 9 aprilie 1918*; *Regimul administrativ al Bucovinei* reglementat prin *Decretul pentru administrația Bucovinei nr. 3715 din 18 decembrie 1918*. În acest context, existau între județe mari diferențe în ceea ce privește suprafața, forma, numărul de locuitori, poziția reședinței în cadrul județului și gradul de accesibilitate, situație ce impunea cu necesitate introducerea unui sistem administrativ unitar și coerent care să înlăture particularitățile locale și regionale.¹

¹ Dănuț-Radu Săgeată, *Deciziile politico-administrative și organizarea teritoriului: studiu geografic cu aplicare la teritoriul României*, București, Top Form: Editura Universității de Apărare „Carol I”, 2006, p. 46.

În februarie 1919, vechile comitate ale Transilvaniei sunt transformate în județe, în urma unui decret al Consiliului Dirigent care viza introducerea terminologiei specifice legislației românești pentru a desemna elementele structurale ale sistemului administrativ din provincie.² Astfel, comitatul Cluj a fost denumit “județul Cojocna”, formă ce se va păstra până la intrarea în vigoare a *Legii pentru unificare administrativă* din 1925.

Având ca punct de plecare Constituția din 1923, *Legea pentru unificare administrativă din 14 iunie 1925* a pus capăt regimurilor administrative existente în momentul Unirii și a creat un sistem administrativ uniform pe întreg teritoriul țării, menit să asigure unitatea națională și politică a statului român. Ea a reprezentat mai mult o extindere a legislației Vechiului Regat în provinciile unite, care a continuat tendințele centralizatoare ale acesteia, deși județele și comunele au beneficiat de o anumită autonomie în ceea ce privește chestiunile de interes local.

Conform acestei legi, teritoriul României a fost organizat în județe și comune, unități administrativ-teritoriale învestite cu personalitate juridică. S-au instituit două tipuri de comune: rurale și urbane. Comunele rurale erau alcătuite din unul sau mai multe sate, având reședința comunală într-unul dintre sate. Comunele rurale din jurul comunelor urbane, care îndeplineau anumite condiții referitoare la numărul de locuitori, topografie și nivel de dezvoltare edilitară, puteau fi declarate comune suburbane. La rândul lor, comunele urbane erau grupate în două categorii: urbane reședințe de județ în care se afla prefectura județului și urbane nereședințe. Comunele urbane reședințe de județ, care prin numărul de locuitori și gradul de dezvoltare economică și culturală contribuiau semnificativ la progresul societății, puteau fi declarate municipii. Pe lângă aceste tipuri, au mai existat și comune balneoclimaterice care au beneficiat de un regim special ca urmare a importanței lor.³ Pentru a spori eficiența sistemului administrativ, județele au fost împărțite în circumscripții numite plăși, care cuprindeau mai multe comune, iar comunele urbane, în circumscripții numite sectoare. Aceste circumscripții erau lipsite de personalitate juridică.⁴

În baza reformei administrative din 1925 și a altor acte normative adoptate ulterior, județul Cojocna a devenit județul Cluj, învecinat la V cu județul Bihor, la N cu județele Sălaj și Someș, la E cu Mureș iar la S cu Turda.⁵ În fruntea județului se aflau Prefectul, Consiliul Județean și Delegația Consiliului Județean. Prefectul era șeful administrației județene și reprezentantul autorităților centrale în teritoriu având atribuții executive. El era numit prin decret regal la propunerea ministrului de interne. Pe lângă prefect, funcționa un subprefect care îl ajuta pe prefect în îndeplinirea atribuțiilor sale și îl înlocuia în lipsă. Consiliul Județean era un organ cu rol deliberativ, alcătuit din membri aleși prin vot universal de către toți locuitorii județului și din membri de drept, reprezentanți ai unor profesii și funcții

² Dănuț Pop, Călin-Cornel Pop, Cosmin Radu Vlaicu, „Elemente istorice și legislative privind organizarea Instituției Administrative a Prefectului în România”, *Revista Transilvană de Științe Administrative* nr.1(25), 2010, p. 150. Alexandra Ghimiș, *Organizarea administrativ-teritorială a României în lumina prevederilor Constituției din 1923*, Cluj-Napoca, Universitatea “Babeș-Bolyai”, Facultatea de Studii Europene, Teză de doctorat, 2010, p. 438-439

³ Cristian Nicolae Apetrei, *Istoria Administrației Publice*, note de curs pentru forma de învățământ I.D., Galați, Centrul de multiplicare al Universității „Dunărea de Jos”, Facultatea de Drept, 2009, p. 104.

⁴ *Legea pentru unificare administrativă din 1925*, “Monitorul Oficial” nr.128 din 14 iunie 1925.

⁵ Alexandru C. Pteancu, *Minerva: enciclopedie română*, Cluj, Editura Comitetului de Redacție al Enciclopediei Române Minerva, 1929, p. 317

administrative stabilite de lege. Delegația Consiliului Județean, alcătuită din prefect și membri aleși de Consiliu, lua decizii în locul Consiliului când acesta nu era întrunit, exercita atribuții de supraveghere și control al administrației din județ și oferea prefectului consultanță în domeniul administrativ.⁶

Județul Cluj era divizat în 12 plăși: Nădășel, Someș, Mociu, Câmpia, Vlaha, Moșilor, Călata, Crișului, Huedin, Aghireșu, Almașului, Borșa.⁷ În fruntea plășilor se aflau pretori numiți prin decizie ministerială, care reprezentau interesele autorităților centrale la nivelul comunelor incluse în plășile subordonate autorității lor și exercitau atribuții de ofițer de poliție judiciară.⁸ Plășile cuprindeau 226 de comune rurale și o comună urbană, Cluj, reședința județului care a fost declarată municipiu în septembrie 1925.⁹

Comunele erau administrate de Primar, Consiliul Comunal și Delegația permanentă comunală. Primarul avea atribuții executive și era ales de Consiliul Comunal, cu excepția municipiului Cluj unde primarul era desemnat de ministrul de interne, dintre primii trei consilieri care obținuseră cel mai mare număr de voturi. Consiliul Comunal era un organ deliberativ, alcătuit din membri aleși prin vot universal de către toți locuitorii comunei și membri de drept, reprezentanți ai unor profesii sau funcții administrative și sociale stabilite de lege. Delegația permanentă era formată din primar și membri desemnați de Consiliul Comunal. Ea avea rolul de a înlocui Consiliul Comunal între sesiunile ordinare ale acestuia și de a pune în aplicare, împreună cu primarul, hotărârile Consiliului Comunal.¹⁰

Legea administrației publice locale din 1929 a organizat teritoriul României în județe și comune, unități administrativ-teritoriale înzestrate cu personalitate juridică. Comunele erau grupate în două categorii: urbane și rurale. Comunele urbane cu o populație mai mare de 50.000 de locuitori sau care prezentau o importanță economică și culturală deosebită, erau declarate municipii. Celelalte comune urbane erau definite ca orașe. Existau și comune balneoclimaterice care puteau deveni comune urbane în anumite condiții. Comunele rurale aveau cel puțin 10.000 de locuitori și erau formate din unul sau mai multe sate, clasificate în sate mici cu o populație de maxim 600 de locuitori și sate mari cu peste 600 de locuitori. Legea atribuia satului personalitate juridică. Județul cuprindea toate comunele rurale și urbane aflate pe teritoriul său, cu excepția municipiilor, care din punct de vedere administrativ nu faceau parte din județ ci constituiau unități administrative egale în rang cu județul. Plășile erau subdiviziuni ale județului lipsite de personalitate juridică.¹¹

În baza reformei administrative din 1929, județul Cluj cu o suprafață de 4813 kmp, cuprindea municipiul Cluj, orașul Huedin și 232 de comune rurale grupate în 7 plăși: Borșa-20 de comune, Cluj-46, Gilău-24, Hida-37, Huedin-57, Mociu-28, Sărmașu-20.¹²

Administrația județului era încredințată Consiliului Județean ca organ deliberativ și Delegației Consiliului Județean și Președintelui acesteia ca organe executive. Consilierii județeni erau de

⁶ Cristian Nicolae Apetrei, *op. cit.*, p. 103-104.

⁷ Grigor P. Pop, *Județul Cluj*, București, Editura Academiei Române, 2007, p.16.

⁸ Cristian Nicolae Apetrei, *op. cit.*, p. 104.

⁹ Grigor P. Pop, *op. cit.*, p.16.

¹⁰ Cristian Nicolae Apetrei, *op. cit.*, p. 105.

¹¹ *Legea administrației publice locale din 1929*, promulgată prin Decret Regal nr. 7212/1929, „Monitorul Oficial” nr. 170 din 3 august 1929.

¹² *Recensământul general al populației României din 1930*, București, Institutul Național de Statistică, 1930.

două categorii: aleși prin vot universal și de drept, desemnați de directorul ministerial în conformitate cu legea. Membrii Delegației și Președintele erau aleși de Consiliul Județean.¹³

Prefectul era în continuare numit prin decret regal la propunerea ministrului de interne, dar prerogativele sale erau limitate în sensul că el rămânea doar reprezentantul guvernului în teritoriu, fără a mai deține și funcția de șef al administrației județene care era asumată de Președintele Delegației Comunale. Această situație se va menține până în 1931, când Prefectul își va redobânda și atribuțiile de șef al administrației județene.¹⁴

Plasa era condusă de un primpretor ca reprezentant al prefectului, cu atribuții de ofițer de poliție, administrative, de supraveghere și de control al administrației rurale.¹⁵

Satele cu o populație mai mică de 600 de locuitori puteau avea ca organe deliberative o Adunre Sătească sau un Consiliu Sătesc. Adunarea Sătească era formată din toți capii de familie ai comunității cu vârsta de cel puțin 25 de ani și care beneficiau de toate drepturile civile și politice. Consiliul Sătesc era ales prin vot universal. În satele în care funcționa o Adunare Sătească primarul era ales de către membrii acesteia iar în satele care aveau un Consiliu Sătesc, primarul era ales prin sufragiu universal. Primarul exercita atribuții executive. Satele cu o populație mai mare de 600 de locuitori erau conduse de Primar și Delegația Consiliului Sătesc ca organe executive și de Consiliul Sătesc ca organ deliberativ. Primarul era ales prin vot universal iar Delegația era aleasă de Consiliu, format la rândul său din membri aleși prin vot obștesc.¹⁶

În municipiul Cluj și orașul Huedin, cele două comune urbane ale județului Cluj, funcționau ca organe deliberative Consiliul Municipal respectiv Consiliul Orășenesc, formate din membri aleși prin vot universal și membri de drept desemnați în condițiile legii. Organele executive ale comunelor urbane erau Delegația Consiliului Municipal respectiv Orășenesc, formată din membri desemnați de Consiliu dintre consilierii aleși și Primar, ales tot de Consiliu dintre membri acestuia.¹⁷

În iulie 1931 organizațiile sătești au fost desființate iar în 1934, printr-o decizie a ministrului de interne, s-au înființat încă două plăși, Aghireșu și Călata, care împreună cu celelalte 7 plăși existente anterior, au grupat 230 de comune rurale: Aghireșu-28 de comune, Borșa-21, Călata-25, Cluj-27, Gilău-24, Hida-28, Huedin-28, Mociu-28, Sărmașu-21.¹⁸

Legea administrativă din 1936 a împărțit teritoriul României din punct de vedere administrativ în județe și comune, unități investite cu personalitate juridică. Comunele erau rurale, formate din unul sau mai multe sate și urbane, reprezentate de orașe nereședințe și orașe reședințe de județ. Acestea din urmă puteau fi declarate municipii dacă prezentau o importanță economică sau culturală deosebită. Mai existau și comune balneare sau climatice

¹³ *Legea administrației publice locale din 1929*, promulgată prin Decret Regal nr. 7212/1929, „Monitorul Oficial” nr. 170 din 3 august 1929.

¹⁴ Cristian Nicolae Apetrei, *op. cit.*, p. 103.

¹⁵ Alexandra Ghimiș, *op. cit.*, p. 470-471.

¹⁶ *Legea administrației publice locale din 1929*, promulgată prin Decret Regal nr. 7212/1929, „Monitorul Oficial” nr. 170 din 3 august 1929.

¹⁷ *Ibidem.*

¹⁸ Atanasie Motogna, *Administrația românească în județul Cluj*, Cluj, Tipografia „Cartea Românească”, 1937, p. 64.

organizate după dispoziții speciale. Aceasta lege menținea plasa ca subdiviziune a județului fără personalitate juridică, alcătuită din mai multe comune.¹⁹

În 1936, județul Cluj cuprindea două comune urbane, (municipiul Cluj, reședința județului și orașul Huedin) și 230 de comune rurale grupate în 9 plăși: Aghireșu-28 de comune, Borșa-21, Călata-25, Cluj-27, Gilău-24, Hida-28, Huedin-28, Mociu-28, Sărmașu-21.²⁰ Județul era administrat de Consiliul Județean ca organ deliberativ, Prefect ca reprezentant al guvernului și șef al administrației județene și Delegația Consiliului Județean ca organ deliberativ și consultativ. Consiliul era format din membri aleși prin vot universal și membri de drept, în conformitate cu legea. Consiliul Județean era împărțit în 5 Comisii, ai căror raportori alcătuiau Delegația Județeană. Prefectul era numit prin decret regal la propunerea ministrului de interne. El era ajutat de un subprefet care exercita în numele prefectului supravegherea și coordonarea activităților serviciilor județului.²¹

Organele de conducere ale municipiului Cluj erau următoarele: Consiliul Municipal, organ deliberativ, format din membri aleși și membri de drept; Primar și doi ajutoari de primar, organ executiv, aleși de Consiliu dintre consilierii aleși; Delegația Consiliului Municipal cu atribuții executive și deliberative, formată din Primar, ajutoari de primar și trei membri aleși de Consiliul Municipal. Orașul Huedin avea ca organ deliberativ un Consiliu Orășenesc alcătuit din membri aleși și membri de drept. Organul executiv al orașului era reprezentat de Primar și ajutorul de primar, aleși de Consiliu. Ei aveau și unele atribuții deliberative. Comunele rurale erau administrate de un Consiliu Comunal ca organ deliberativ format din membri aleși și membri de drept și de Primar și ajutor de primar ca organ executiv, desemnați de Consiliu dintre membri aleși ai acestuia. Plășile erau conduse de pretori ca reprezentanți ai puterii centrale la nivelul circumscripției și șefi ai poliției din cuprinsul acesteia.²²

În 1938, în condițiile adoptării unei noi Constituții și a instaurării regimului autocratic al lui Carol al II-lea, a fost promulgată o nouă lege administrativă care a împărțit teritoriul României în provincii (ținuturi) și comune, cărora le era recunoscută personalitatea juridică. Comunele erau de trei categorii: urbane, rurale și balneoclimaterice. Ținutul sau provincia era o unitate administrativ –teritorială condusă de un Rezident Regal și de Consiliul Ținutului. Rezidentul Regal, numit prin decret regal la propunerea ministrului de interne, reprezenta guvernul la nivelul ținutului și exercita atribuții executive. Consiliul Ținutului era un organ cu atribuții deliberative și consultative, format din membri aleși și membri de drept. Membrii aleși erau desemnați de către Consiliile Comunale și Camerele de comerț, industrie, agricultură și muncă; membrii de drept erau conducătorii principalelor instituții de stat din ținut. S-au înființat 10 ținuturi, fiecare grupând un anumit număr de județe: Argeș-10 județe, Mării-4, Dunărea-9, Nistru-4, Prut-9, Suceava-7, Alba-Iulia-3, Someș-7, Timiș-5. Județele și plășile au fost transformate în circumscripții de control și de desconcentrare a administrației generale.²³

Integrat în ținutul Someș și lipsit de personalitate juridică, județul Cluj cu o suprafață de 4.813 kmp. cuprindea municipiul Cluj, orașul Huedin și 230 de comune rurale distribuite

¹⁹ *Legea administrativă nr. 569 din 1936*, „Monitorul Oficial” nr. 73 din 27 martie 1938.

²⁰ *Enciclopedia României, Vol. 2, Țara Românească*, București, Imprimeria Națională, 1938-1943, p. 150-151.

²¹ *Legea administrativă nr. 569 din 1936*, „Monitorul Oficial” nr. 73 din 27 martie 1938.

²² *Ibidem*.

²³ Cristian Nicolae Apetrei, *op. cit.*, p. 113.

în 9 plăși: Aghireșu-28 de comune, Borșa-21, Călata-25, Cluj-27, Gilău-24, Hida-28, Huedin-28, Mociu-28, Sărmașu-21.²⁴ Județul era condus de un Prefect numit prin decret regal la propunerea ministrului de interne și reprezenta guvernul la nivelul județului. Pe lângă Prefect funcționa un Consiliu de Prefectură alcătuit din conducătorii serviciilor județene. La rândul lor, plășile erau conduse de pretori ca reprezentanți ai guvernului la nivelul plășii cu atribuții de control asupra organelor administrației comunale.²⁵

Municipiul Cluj era administrat de Primar și de Consiliul Comunal. Primarul, desemnat prin decret regal la propunerea ministrului de interne, era șeful administrației și Președintele Consiliului Comunal, format din membri aleși și membri de drept numiți de prefect din rândul conducătorilor de servicii publice locale. Atribuțiile Consiliului vizau întocmirea și votarea bugetului local, stabilirea taxelor și impozitelor locale, contractarea de împrumuturi publice și aprobarea proiectelor de investiții. Cât privește orașul Huedin și comunele rurale, acestea erau conduse de Primari numiți de prefect și de Consiliile Comunale alcătuite din membri aleși și membri de drept numiți de prefect. Atribuțiile acestor organe erau similare cu cele ale organelor municipale. Așa cum rezultă din această organizare, legea din 1938 a desființat instituția Delegației Permanente de la nivelul tuturor comunelor.²⁶

În urma Dictatului de la Viena din 30 august 1940, România a fost obligată să cedeze Ungariei un teritoriu din nord-vestul Transilvaniei cu o suprafață de 43.492 kmp, delimitat de orașele Oradea, Carei, Satu-Mare, Sighet, Miercurea-Ciuc, Odorhei, Târgu-Mureș și Cluj, transformate în orașe de graniță și integrate în statul ungar.²⁷ După o perioadă de tranziție de administrație militară (sept-nov. 1940), teritoriul transilvan alipit Ungariei a fost organizat potrivit legislației maghiare: ținuturile au fost desființate, județele Satu-Mare, Maramureș, Sălaj, Someș, Năsăud, Ciuc, Trei Scaune și părți din județele Bihor, Mureș și Cluj au fost transformate în comitate iar prefecții au fost înlocuiți cu funcționari maghiari.²⁸

Noua frontieră a României cu Ungaria, stabilită prin Dictatul de la Viena, a modificat teritoriul județului Cluj. Partea de nord a intrat în componența statului maghiar și a devenit Comitatul Cluj. Unitatea administrativ-teritorială nou constituită cuprindea orașele Cluj și Huedin precum și 5 plăși ce grupau 152 de comune rurale: Huedin-39 de comune, Hida-22, Borșa-23, Cluj-30, Valea-Nadășului-38.²⁹ Partea de sud a județului Cluj a rămas în cadrul statului român și împreună cu județul Turda și cu unele comune provenite de la județul Mureș au format începând cu 12 septembrie 1940 județul Cluj-Turda, care a trecut în circumscripția teritorială a ținutului Mureș.³⁰

În baza *Decretului-Lege nr. 3219 din 21 septembrie 1940*, care a desființat ținuturile și a reinvestit județele cu personalitate juridică, conducerea județului Cluj-Turda a revenit unui Prefect ca singurul organ de putere al administrației publice județene. El avea drept de tutelă administrativă și atribuții de control asupra comunelor rurale și urbane nereședințe de județ,

²⁴ *Enciclopedia României, Vol. 2, Țara Românească*, București, Imprimeria Națională, 1938-1943, p. 150-151.

²⁵ Cristian Nicolae Apetrei, *op. cit.*, p. 112

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Istoria Contemporană a României*, coord. Marcel Știrban, Cluj-Napoca, Accent, 2001, p. 24.

²⁸ Dănuț Pop, Călin-Cornel Pop, Cosmin Radu Vlaicu, *loc. cit.* p. 157.

²⁹ *Recensământul din 1941. Transilvania*. coord. Traian Rotariu, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2002.

³⁰ Viorel Stănică, "Administrarea teritoriului României în timpul Celui de-al Doilea Război Mondial", *Revista Transilvană de Științe Administrative*, nr. 1(19), 2007, p. 109.

avea dreptul de a da ordonanțe în limitele legii și de a crea venituri prin impunerea de taxe, impozite și cotizații în limite legale. De asemenea, întocmea bugetul, ordona credite și administra patrimoniul județean. Pe lângă prefect funcționa un subprefect care exercita în numele prefectului atribuții de control și supraveghere a serviciilor administrative județene și un Consiliu de Prefectură ca organ consultativ.³¹

În ianuarie 1942 a fost creată o nouă circumscripție de desconcentrare a administrației centrale, Inspectoratul General Administrativ, ca organ de îndrumare și control al serviciilor exterioare și al administrației locale. S-au înființat 11 Inspectorate Generale Administrative cuprinzând fiecare câte 4 județe: Alba-Iulia cu județele Alba, Bihor, Cluj-Turda, Hunedoara; Bacău cu județele Bacău, Neamț, Putna, Roman; Brașov cu județele Brașov, Dâmbovița, Făgăraș, Prahova; București cu județele Ilfov, Buzău, Râmnicu-Sărat, Vlașca; Constanța cu județele Constanța, Brăila, Ialomița, Tulcea; Craiova cu județele Dolj, Mehedinți, Gorj, Romanați; Galați cu județele Covurlui, Fălciu, Tecuci, Tutova; Iași cu județele Iași, Baia, Botoșani, Vaslui; Pitești cu județele Argeș, Muscel, Olt, Teleorman; Sibiu cu județele Sibiu, Târnava-Mare, Târnava-Mică, Vâlcea; Timișoara cu județele Timiș-Torontal, Arad, Severin, Caraș. Provinciile Basarabia, Bucovina și Transnistria au fost organizate separat.³²

În aprilie 1941, județul Cluj-Turda cu reședința în orașul Turda era divizat în 13 plăși conduse de pretori, ce cuprindeau 231 de comune rurale: Baia-de-Arieș-17 comune, Călata-26, Căpuș-17, Câmpeni-13, Câmpia Turzii-17, Iara-27, Luduș-25, Mihai Viteazul-13, Mociu-14, Sărmaș-22, Săvădisla-16, Turda-15, Unirea-9.³³ În noiembrie 1941 plasa Unirea a fost desființată, comunele ei trecând la plasele Câmpia Turzii și Mihai Viteazul, iar prin *Decretul-Lege nr. 228 din 23 ianuarie 1942* care prevedea o nouă împărțire administrativ-teritorială, județul Cluj-Turda a fost organizat în 12 plăși (Turda, Câmpia Turzii, Baia de Arieș, Luduș, Câmpeni, Mociu, Săvădisla, Iara, Sărmaș, Căpuș, Călata, Gilău), 191 de comune rurale compuse din 270 de sate, comuna suburbană Oprișani și orașul Turda, reședința județului.³⁴ În comunele rurale, Primarii erau numiți de către prefect dintre membri comunei iar în orașul Turda, desemnarea Primarului se făcea prin decizia ministrului afacerilor interne.³⁵ Pe lângă primăria orașului Turda funcționa un Consiliu de Colaborare iar pe lângă primăriile rurale câte un Sfat Comunal. Ele erau alcătuite din membri numiți și membri de drept și aveau un rol de organe consultative.³⁶

La 11 martie 1945, nord-vestul Transilvaniei a fost reintegrat între frontierele României, pentru ca trei zile mai târziu, guvernul român să preia în administrație cele 11 județe situate pe acest teritoriu: Bihor, Ciuc, Cluj, Maramureș, Mureș, Năsăud, Odorhei, Satu-Mare, Sălaj, Someș și Trei Scaune. În cursul lunii aprilie, plășile Călata, Săvădisla, Mociu și Sărmaș aparținând județului Cluj-Turda au trecut la județul Cluj, care a revenit sub aspect administrativ-teritorial la forma de organizare existentă anterior Dictatului de la Viena din 30

³¹ *Ibidem*, p. 110.

³² *Ibidem*, p. 112

³³ *Recensământul general al României din 6 aprilie 1941*, București, Institutul Central de Statistică, 1944.

³⁴ Valeriu Ureche, *Organizarea administrativ teritorială a României: 1918-2006*, Timișoara, Eurostampa, 2006, p. 173.

³⁵ Viorel Stănică, *loc. cit.* p. 114.

³⁶ Manuel Guțan, *Istoria administrației publice locale în statul român modern*, București, All Beck, 2005, p. 375.

august 1940.³⁷ În același timp, s-a trecut la modificarea limitelor teritoriale ale Inspectoratelor Generale Administrative pentru a putea fi cuprinse și cele 11 județe. Noile circumscripții au fost: Brașov, București, Cluj, Constanța, Craiova, Galați, Iași, Pitești, Sibiu, Suceava, Timisoara.³⁸

Județul Cluj a fost organizat în două comune urbane (municipiul Cluj și orașul Huedin), 237 de comune rurale și 10 plăși: Aghireșu-26 de comune rurale, Apahida-20, Borșa-21, Călata-29, Cluj-18, Gilău-18, Hida-24, Huedin-37, Mociu-23, Sărmașu-21.³⁹ În fruntea județului se afla Prefectul ajutat de subprefect iar comunele erau conduse de Primari. Prefectul și primarii au fost însărcinați cu deplină competență în realizarea intereselor locale. Prefectul era numit de ministrul de interne iar primarii din comunele rurale și orașul Huedin erau numiți de prefect. În municipiul Cluj desemnarea primarului se făcea prin decret la propunerea ministrului de interne.⁴⁰ Pe lângă primari funcționau ajutoari de primar numiți de aceleași organe care numeau și primarii. Principala atribuție a ajutorului de primar era exercitarea îndatoririlor primarului în lipsa acestuia.⁴¹

Începând din aprilie 1947, la nivel comunal și județean s-au constituit Comisii Interimare formate în întregime din membri numiți de prefect la propunerea pretorului în cazul comunelor rurale și al orașului Huedin și de către ministrul Afacerilor Interne la propunerea Inspectorilor Generali Administrativi pentru municipiul Cluj și județ. Ele aveau inițiativa și deliberarea în toate chestiunile locale iar dispozițiile lor erau executate de primari și prefect.⁴²

În perioada aprilie-iulie 1949, la nivel județean și comunal au fost instalate Comitete Provisorii având ca principal obiectiv pregătirea alegerilor pentru Consiliile Populare, organele locale ale puterii de stat, conform articolului 76 din Constituția R.P.R. adoptată în februarie 1948. Până la constituirea Consiliilor (Sfaturilor) Populare în decembrie 1950, organele de stat ale puterii au fost Comitetele Provisorii, prefecturile, preturile și primăriile fiind desființate. Ulterior a fost desființat și județul prin *Legea nr.5 din 6 septembrie 1950*, care a introdus o noua organizare administrativ-teritorială a României, inspirată de modelul sovietic.⁴³

BIBLIOGRAFIE:

A. Surse edite:

Îndreptarul statistic al județului Cluj: rezultatele provizorii ale Recensământului agricol și al populației de la 25 ianuarie 1948, București, Imprimeria Națională, 1949.

³⁷ Eugen Gergely, *Județul Cluj-Turda între anii 1940-1944*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2010, p. 291.

³⁸ Viorel Stănică, *loc. cit.* p. 113.

³⁹ *Îndreptarul statistic al județului Cluj: rezultatele provizorii ale Recensământului agricol și al populației de la 25 ianuarie 1948*, București, Imprimeria Națională, 1949.

⁴⁰ Eugen Gergely, *Județul Cluj-Turda între anii 1940-1944*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2010p. 284-286.

⁴¹ Manuel Guțan, *Istoria administrației publice locale în statul roman modern*, București, All Beck, 2005, p. 384.

⁴² Idem, *Istoria administrației publice românești*, București, Hamangiu, 2006, p. 285.

⁴³ Dănuț Pop, Călin-Cornel Pop, Cosmin-Radu Vlaicu, *loc. cit.* p. 158.

Legea pentru unificare administrativă din 1925, „Monitorul Oficial” nr.128 din 14 iunie 1925.

Legea administrației publice locale din 1929, „Monitorul Oficial” nr. 170 din 3 august 1929.

Legea administrativă nr. 569 din 1936, „Monitorul Oficial” nr. 73 din 27 martie 1938.

Recensământul general al populației României din 1930, București, Institutul Național de Statistică, 1930.

Recensământul general al României din 6 aprilie 1941, București, Institutul Central de Statistică, 1944.

Recensământul din 1941. Transilvania. coord. Traian Rotariu, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2002.

B. Lucrări speciale:

Cristian Nicolae Apetrei, *Istoria Administrației Publice*, note de curs pentru forma de învățământ I.D., Galați, Centrul de multiplicare al Universității „Dunărea de Jos”, Facultatea de Drept, 2009.

Eugen Gergely, *Județul Cluj-Turda între anii 1940-1944*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2010.

Alexandra Ghimiș, *Organizarea administrativ-teritorială a României în lumina prevederilor Constituției din 1923*, Cluj-Napoca, Universitatea “Babeș-Bolyai”, Facultatea de Studii Europene, Teză de doctorat, 2010.

Manuel Guțan, *Istoria administrației publice locale în statul român modern*, București, All Beck, 2005.

Idem, *Istoria administrației publice românești*, București, Hamangiu, 2006.

Atanasie Motogna, *Administrația românească în județul Cluj*, Cluj, Tipografia „Cartea Românească”, 1937.

Dănuț Pop, Călin-Cornel Pop, Cosmin Radu Vlaicu, „Elemente istorice și legislative privind organizarea Instituției Administrative a Prefectului în România”, *Revista Transilvană de Științe Administrative* nr.1(25), 2010.

Grigor P. Pop, *Județul Cluj*, București, Editura Academiei Române, 2007.

Dănuț-Radu Săgeată, *Deciziile politico-administrative și organizarea teritoriului: studiu geografic cu aplicare la teritoriul României*, București, Top Form: Editura Universității de Apărare „Carol I”, 2006.

Viorel Stănică, “Administrarea teritoriului României în timpul Celui de-al Doilea Război Mondial”, *Revista Transilvană de Științe Administrative*, nr. 1(19), 2007.

Valeriu Ureche, *Organizarea administrativ teritorială a României: 1918-2006*, Timișoara, Eurostampa, 2006.

Lucrări generale:

Enciclopedia României, Vol. 2, Țara Românească, București, Imprimeria Națională, 1938-1943.

Istoria Contemporană a României, coord. Marcel Știrban, Cluj-Napoca, Accent, 2001.

Alexandru C. Pteancu, *Minerva: enciclopedie română*, Cluj, Editura Comitetului de Redacție al Enciclopediei Române Minerva, 1929.